

dam mrvice«). Tom se frazom izražava nemoć ili neraspoloženje, a znači: *nisam ni za što*. U Bosni i u Srbiji kažu još: *Tü mani me se, sav sam bätäl*. A Đorđe Popović prevodi nemoćno, doslovno: »Ja ne bih mogao ni maće nahraniti«!

Malo dalje, gdje je riječ o utrci debelog i mršavog, neki seljak predlaže: — Najbolje je, da i ne trče... Nego dederte da polovinu oklade otpijemo i da zovnemo gospodu u krčmu, na dobro vince, a *za drugo ne tarem glavu*.

Za ovo potonje (»za drugo ne tarem glavu«) original ima: *y sobre mi... la capa cuando llueva*. Govornik počinje zakletvom: *pa ako sam krivo, na moju dušu*, ali se prekida i okreće onaj rijek, kazujući: *za drugo ne tarem glavu*. Naumio je da kaže otprilike: *a jesam li krivo, nek' se meni u grijeh upiše*, ili pak: *a nisam li dobro pogodio, neka je na moju dušu*. Đorđe Popović nije razumio, pa prevodi doslovno: »a ja navlačim japundže kad kiša pada«!

Ištivali perjanika, a gospodar mu još predlaže, da se malo izbatina, kako bi izbavio začaranu Dulcineju. Perjanik, ojađen i ljutit, odgovara vitezu (II, 69): »Zar da se svagda na meni kola lome, da se drugi iskobe-ljaju iz zla!« U originalu: *tengo yo de ser la vaca de la boda* (doslovno: »zar ja moram biti svatovska krava«).

Kad Španjolac želi da kaže, kako je netko predmet šale i poruge, ili pak kad želi označiti, da će netko u nekom pothvatu biti žrtva, izvući tanji kraj, za drugoga vaditi kestenje iz vatre, i t. sl. — onda veli, da je taj *la vaca de la boda*. To je dakle *ispaštalo, izvuković* (njemački: *Sündenbock*), *onaj, na kojem se kola lome*. Đorđe Popović i opet prevodi nemoćno, doslovno: »moram da budem svatovska krava«!

*

Mogli bismo nizati stotine i stotine ovakvih primjera, ali nam je i ovo dovoljno, da se malo bolje upoznamo s tim prijevodom, za koji su neki utvrdili da je možda »najverniji prevod Don Kihota u svetu«. Nadajmo se, da nam izdavači ne će i četvrti put dati rog za svijeću.

TRI ZANEMARENE RIJEČI

Stanko Hondl

Hidrogenski. *Vodikovu* bombu zagrebački dnevnicu malone uvijek zovu hidrogenska bomba, a oglašena je nedavno u Zagrebu i knjižica »Hidrogenska bomba«. Novi pridjev *hidrogenski* upućuje na imenicu hidrogen, za koju ne znam, u kojem jeziku dolazi baš u tom obliku. U latinskom jeziku farmakopeje vodik se zove *hydrogenium*, te s tim u skladu Bratoljub Klaić (»Rječnik stranih riječi«, 1951.) kaže: hidrogenij. U našem se jeziku naj-

jednostavnije počelo zove vodik ili vodonik, pa zar da pridjev gradimo prema imenici, kojom se nitko ne služi? Najposlije, riječ vodik uzeta je doduše iz češkoga, ali mislim, da pristaje u hrvatski jezik.

Pronalazak. Ima već nekoliko godina, što je imenica i z u m iščezla iz stupaca naše štampe. Njezino je mjesto zauzeo pronalazak. U najnovije se vrijeme izum ipak opet pojavio, ali ga kanda uvijek prati pronalazak i taj prevladava.

Ne znam, kako se dokazuje, da je pronalazak bolja riječ negoli izum. Činjenica je, da je dulja. Povrh toga ona ne znači samo: izum. M. Đ. Milićeviću, koji je — čini se — tu riječ izumio, ona je značila: znanstveno otkriće (isp. Broz-Ivekovićev rječnik), a što »lutajući reporter pronalazi« (»Vjesnik u srijedu«), to nisu ni izumi ni znanstvena otkrića. U izvještaju o jednom predavanju, održanom u Beogradu prigodom proslave Nikole Tesle, spomenuti su Teslini »pronaslasci i izumi« i odmah zatim »otkrića i pronaslasci« (»Borba« i »Vjesnik« 11. odnosno 12. VIII. 1956.), pa je očito, da pronalazak ovdje znači jedamput: otkriće, drugi put: izum.

Hoćemo li dakle, da pronalazak dobije određenje značenje i da znači upravo: izum, treba toj imenici dodati pridjev i reći: *tehnički pronalazak* (»Borba«, 26. X. 1955., Pitanja). Ali zar da doista umjesto izum govorimo tehnički pronalazak? Ili zar da te nazive miješamo? (U »Vjesniku« od 25. VI. 1955. u istom članci »Stroj zamjenjuje...« čitamo: »u jednoj minuti« i redak niže: »za jedan minut«.)

Nacija. Prof. Miroslav Kravar, u članku, koji je izašao u IV. godištu »Jezika«, pridjevu »narodnom« (str. 123.) dodaje u zagradama rečenicu: »da danas ne kažemo više: pučkom«. Čini mi se, da se time predlaže, u opreci s Maretićem (»Jezični savjetnik«), da bi se najposlije ipak iz hrvatskog jezika izbacile riječi *puk* i sve one, koje se iz nje izvode. Poznata je cijena, koju bi trebalo namiriti za to nesmiljeno diranje u naše jezično blago; umjesto *puk*, lat. *populus*, trebalo bi reći *narod*, što je do sada stajalo većinom za lat. *natio*, a za *natio* morali bismo prihvatiti tu istu riječ kao tuđicu: *nacija*; osim toga trebalo bi da prigrlimo pridjev *nacionalan*.

Budući da se radi o znatnom pitanju, neka mi je dopušteno, da kao čovjek iz puka (jer nisam jezikoslovac) o tome iznesem neke primjedbe.

Nova tuđica *nacija* i riječ *narod*, uzeta u predloženom novom značenju, svojim se smislom razlikuju, premda znamo, da bi im s obzirom na njihove jezične korijene pripadalo isto značenje. To nije dobro. Nije bila malena neprilika zagrebačkih dnevnika, kada nas je g. 1955. posjetio pariski Théâtre national populaire, pa je trebalo prevesti neobično ime tog kazališta (»narodno pučko«). U smislu predloženih jezičnih novotarija moralo bi se reći: »nacionalno narodno«, no to bi bila preočita tautologija. Umjesto toga čitao sam u tri zagrebačka dnevnika: »Narodno pučko kazalište« (samo na jednom mjestu), »Nacionalno pučko kazalište«, »Popularni narodni teatar«,

»Francusko narodno kazalište«, »Francusko nacionalno kazalište«, »Državno narodno kazalište«. I da su se Francuzi u nas dulje vrijeme zadržali, čitali bismo u prijevodu imena njihova kazališta jamačno još i druge kombinacije pridjeva narodni, nacionalni, državni, francuski, pučki i popularni. Još se u jednim novinama reklo, da je to »pravo pučko« kazalište, te se sve u svemu i tom zgodom vidjelo, da bez pridjeva pučki ne možemo nikud nikamo.

Naše je Pučko sveučilište prije nekoliko godina promijenilo svoje ime i prozvalo se »narodnim«. No kao i prije, tako i sada ono služi popularizaciji znanosti i prema tome samo posredno promiče znanost, te je u tom smislu znanstvena ustanova nižega stupnja. U drugu ruku, u imenu zagrebačkog Hrvatskog narodnog kazališta epitet *narodni* upućuje na to, da to kazalište treba da bude dom čiste umjetnosti i po tome jedna od najznatnijih ustanova u kulturnom životu *n a r o d a* (lat. *natio*). U tima primjerima dakle *pučki* i *narodni* ne znače isto, i ne znam, s kojim je obrazloženjem Pučko sveučilište promijenilo svoje ime.

Spomenimo i ovo. U imenu Narodne banke FNRJ dolazi dvaput pridjev narodni. Različito od toga u slovenskom jeziku banka sebi daje ime Narodna banka FLRJ (L = ljudski, t. j. pučki). Tu dakle izlazi naš jezik siromašniji od slovenskoga. Pa i francusko je ime Banque nationale de la R. F. P. de Yougoslavie (P = populaire).

Očito je, da naša jezična praksa zazire od pridjeva *nacionalan*. Ne će ga na sreću Narodna banka, a ne prihvaća ga ni Hrvatsko narodno kazalište. Isto tako umjesto *internacionalni* u novinama uvijek čitamo: međunarodni. A nije bolja ni sudbina riječi *nacija*; United Nations rijetko kada čitamo kao Ujedinjene nacije, već sasvim obično Ujedinjeni narodi. A možda je zanimljiva i ova nova statistika. U važnoj moskovskoj izjavi vlade FNRJ i vlade SSSR od 20. VI. 1956. (»Vjesnik«, »Borba«) nabrojio sam 17 puta *narod* (od toga 8 puta u *Ujedinjeni narodi*), a samo jedamput *nacija*, sve u značenju lat. *natio*. I ovdje eto vidimo, da se *nacija* u našem jeziku nije udomila. Izjava bjelodano pokazuje, da nam je ta tudica suvišna.

A što se tiče riječi *puk*, *pučki*, *pućanin* i sl., ne vidim *r a z l o g a*, zbog kojih bi se one iz jezika uklonile.¹

UZ NAPOMENU PROF. HRASTE O RODU STRANIH IMENA MJESTA

Miroslav Kravar

U ozbiljnu sporu oko kakva pitanja nema ništa gore, nego kad se stvar svede na golu suprotnost između »jest« i »nije«: tada se odmah vidi, da jedna od dvije strane nema pravo. Tako smo sada do te točke stigli prof.

¹ O riječima *puk*, *pučki* i *narod*, *narodni* vidi i u *Jeziku* I, 5, 149—151 i u *Jeziku* IV, 5, 159. (Bilješka uredništva.)